

Genevra: In chantun cun bleras fassetas

■ Il chantun Genevra na porscha betg be ina cuntrada fascinanta cun in lai circumdà da vignas, el è er ina piazza da finanzas impurtanta e center da l'industria e da la perscrutaziun. En pli han bleras organisaziuns internaziunalas lur sedia en il chantun francofon. Questa preschentaziun da «chattà.ch» prenda sut la marella il chantun il pli occidental dal pajais ed illustrescha in per dals aspects multifars e signifigants da Genevra.

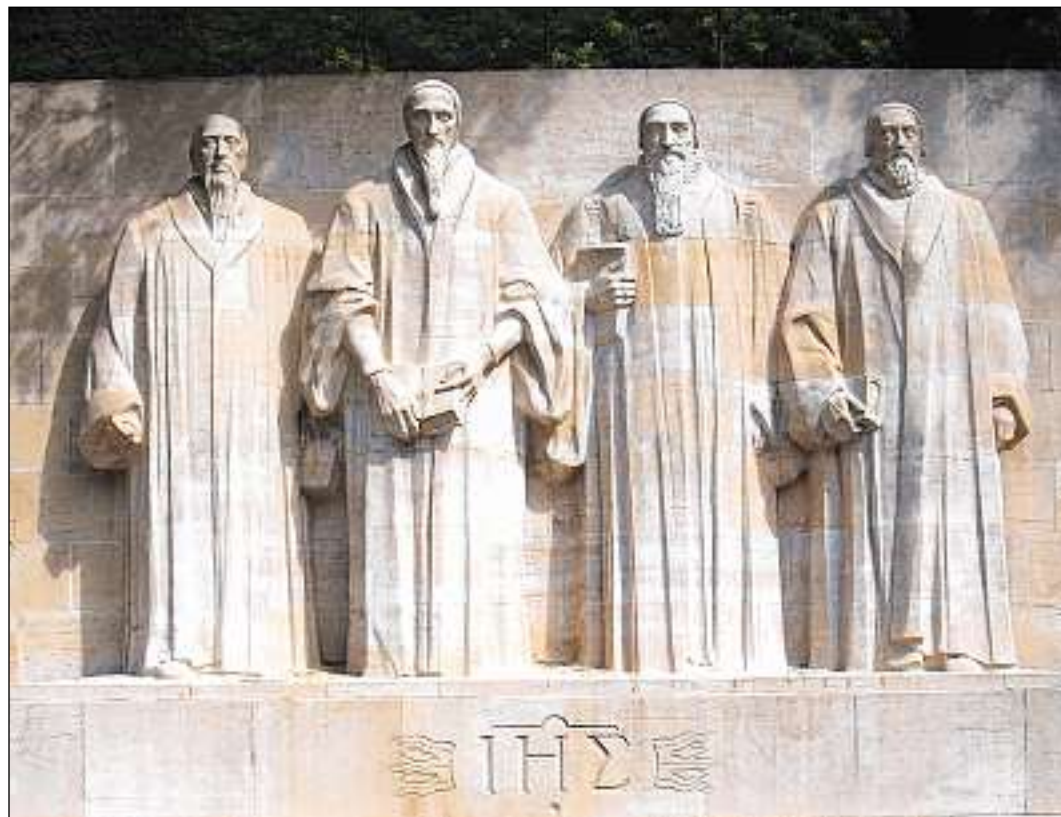

L'onn 1815 è il chantun daventà commember da la Confederaziun. El è sa constituì da la citad da Genevra e da sias regiuns subditas sco er dals anteriurs territoris franzos e savoirds, che l'en vegnids agiuditgads durant il Congress da Vienna.

Agricoltura ed industria

Il chantun urban, ch'è situà enturn la chapitala da medem num, ha ina surfatscha

«Il mir dals refurmaturs» cun las statuas da Guillaume Farel, Jean Calvin, Théodore de Bèze e John Knox.

Chaus genevrins: il refurmatur Jean Calvin e l'umanist Henry Dunant

Jean Calvin nascha ils 10 da fanadur 1509 a Noyon en Frantscha nua che ses bab è procuratur general e secretari da l'ueveg. Inspirà da Martin Luther sa deditgescha'l – suenter il licenziat en giurisprudenza a Paris l'onn 1532 – a la teologia refurmada. Sco consequenza sto el fugir da la Frantscha ed arriva a Basilea. Già durant la fugia cumenza'l a scrire texts che duajan instruir il lectur en la religiun cristiana. La «Christianae religionis institutio» renda renumà Calvin en l'entir mund. Passond per Genevra inscuntra'l il plevon franzos Guillaume Farel, il chau dals refurmaturs cumbattants. Els decidan da collavurar, ed il 1537 vegn Calvin elegi reverenda da la citad da Genevra.

Calvin è fermamain influenzà dals ideals puritans da l'opposiziun e defenda il dogma che Dieu haja adina già decidì en sia tutpussanza davart il destin da mintga carstgaun. Per Calvin n'è la Baselia betg in lieu dal salit, ina comunitad d'amur tranter ils umans, ma bain il giuf da Cristus, la torta da Dieu en il cumbat encunter il reginavel dal nausch. Cun questa teologia endirida procura'l per numerus inimis, oravant tut da la classa superiura da commerziants, ed i dat battaglia ardenta. Enturn l'onn 1538 perda Calvin sia posiziun pussanta; el vegn expulsà da la citad e va a Strassburg. Già enturn il 1540 cupitga la pussanza politica da novamain a Genevra ed il cussegl da la citad cloma enavos Calvin. Il scienzià sa sviluppescha adina pli fitg ad in grond manader da la Baselia. La citad da Genevra daventa sia fortezza, en la

quala el stgaffescha in urden dal dretg public che sumeglia in corset da fier. L'onn 1555 datti per l'ultima giada ina revolta averta cunter la ducrina da Calvin ch'el cumbatta cun success. In'ultima acziun da pussanza da Calvin è la fundaziun e l'avertura da l'academia da Genevra, l'onn 1559. Ils 27 da matg 1564 mora'l suenter lunga mal-sogna a Genevra.

Henry Dunant nascha ils 8 da matg 1828 a Genevra. Scurlattà da la sort dals schuldads blessads sin il champ da battaglia da Solferino in Italia ha l'umanist e banchier svizzer publictà l'onn 1862 il text «Ina regurdientscha a Solferino». Lien ha el proponì da stgaffir en mintga pajais organisaziuns d'agid che pudessan prestar agid a las victimas da conflicts armads. L'onn 1863 ha el fundà il Comité internaziunal d'agid per blessads da guerra, dal qual è sa sviluppà l'onn 1876 il Comité internaziunal da la Crusch Cotschna (CICC). Dunant è er stà l'iniziant da l'emprima Convenziun da Genevra ch'è vegnida sutscritta l'onn 1864 da 12 stadis. Questa cunvegna protegia persunas che vegnan en agid a persunas blessadas e fixescha ultra da quai l'emblema – la crusch cotschna sin in fund alv.

Pervi da problems finanziaus e la suandanta exclusiun or da la societad genevrina passenta Dunant bundant trais decennis en povertad ed emblidanza per gronda part a Heiden en il chantun Appenzell Dadora. L'onn 1901 survegn el il Premi Nobel per la pasch; l'onn 1910 mora il fundatur da la Crusch Cotschna a Heiden.

da 282 km². Stgars 50% dal territori vegnan duvrads per l'agricultura – ina cifra remartgabla en vista ad ina media svizra da 38%. Las culturas da verdura en il vest da la Svizra èn redaivlas. Genevra è in dals furniturs da verdura ils pli impurtants dal pajais cun 20 000 tonnas per onn; mintga tschintgavla tomata vegn da Genevra. Cun sias 1400 hectaras vignas e bundant ina dunsaina da spezias da vits è il chantun Genevra era il terz grond chantun da viticultura. Satigny, a paucs kilometers distanza da la citad da Genevra, è la vi-

la retschertga nucleara essend la sedia dal CERN (Center europeic per la retschertga nucleara) en la chapitala.

Lieu internaziunal

Stgars 40% da las abitantas e dals abitants dal chantun francofon èn persunas da nazionalitad estra e derivan da bundant 180 pajais differents. Quest'internaziunalitad è en emprima lingia cundiziunada da la posiziun da Genevra sco sedia da numerusas organisaziuns internaziunalas d'impurtanza europeica e schizunt mundiala.

Bandiera da l'Organisaziun da las Naziuns unidas.

schanca da viticultura la pli gronda da la Svizra. Sper il vin e la verdura dispona il chantun era da 14 territoris per la protecziun da la natira sco er da 20 reservats da gaud. La citad da Genevra è enconuschenta per ses parcs cun gaud magnific a la riva dal lai, per ses lais, ses curtin da rosas e per ses iert botanic.

Sper l'agricultura èn er l'industria ed il commerzi roms impurtants per il chantun; Genevra è ina da las piazzas da finanzas las pli veglias dal mund cun var 140 bancas, 2600 societads da finanzas e 1000 societads fiduziaras. Ultra da quai è il chantun in center impurtant per il commerzi cun materias primas – en spezial cun ieli, zutger, mangola e cun graun – e per ils secturs da la farmaceutica, chemia, biotecnologia, micromecanica e da

Genevra è la sedia europeica da l'Organisaziun da las Naziuns unidas (ONU). En la citad sa chattan però er ils biros da l'Organisaziun Mundiala da Commerzi (WTO), da l'Organisaziun Mundiala da la Sanadad (WHO), da l'Uniun interna-

ziunala da telecommunicaziun (ITU), dal Cussegl dals dretgs umans da la ONU e da l'Autcumissariat da las Naziuns unidas per ils fugitivs (UNHCR). Il biro da las Naziuns unidas a Genevra organisescha mintg'onn circa 8000 radunanzas e congress. Uschia è Genevra il center il pli activ da tut il mund per tractativas multilaterals e per la promoziun da la pasch, per la superaziun da conflicts e per la giurisprudenz internaziunala da cumpromiss. 167 pajais han a Genevra ina missiun u ina represchentanza cun ambassaduras e cun ambassadurs, saja quai tar la ONU, tar la WTO u tar il Cussegl dals dretgs umans. En pli èn er passa 600 organisaziuns nunguvernamentals (NGO) domiciliadas a Genevra – la pli enconuschenta d'ellas è il Comité internaziunal da la Crusch Cotschna (CICC). Genevra sco lieu internaziunal è piazza da lavur per circa 40 000 persunas. Grazia a ses eroport, il segund grond en Svizra, è la citad colliada tras sgols directs cun passa 100 destinaziuns, almain 80 da quellas en Europa.

Lieu da cultura e furmaziun

Genevra posseda ina purschida culturala multifara cun circa 40 museums da different gener, sco per exempel la Fundaziun Bodmer a Cologny cun ina da las pli bellas bibliotecas privatas dal mund, ils ogt museums d'art e d'istorgia cun in milliun exponats – che furman il complex da museum il pli grond da la Svizra – u ils museums internaziunals da la refurmaziun e da la Crusch Cotschna. L'Orchester da la Svizra romanda è dachasa en la chapitala dal chantun ed il teater grond è renumà per l'opera ed il ballet. Genevra è dentant er in center per comics cun dissegndras e dissegnders enconuschents sco Zep, il bab da «Titeuf». Dapi il 13avel tschientaner è Genevra in lieu impurtant da fieras. Il 2010 èn ils amatur d'autos sa radunads gia per l'80avla giada en occasiun dal salun internaziunal d'automobilis.

A Genevra sa chatta la segund gronda scola auta da la Svizra, l'Universitad da Genevra cun var 13 000 studentas e students l'onn. Ella è vegnida fundada l'onn 1559 dal refurmatur Jean Calvin.

La preschentaziun:

Dossier «Genevra»

Dapl infurmaziun:

chatta.ch/?hiid=1303
www.chattà.ch

L'Organisaziun da las Naziuns unidas cun sedia a Genevra

(tenor Vichipedia)

L'Organisaziun da las Naziuns unidas, ONU, è in'uniun intergovernamentala da 192 stadis e sco organisaziun internaziunala in subject da dretg internaziunal renconuschì illimitadamain. Las incumbensas las pli impurtantas da l'organisaziun èn il mantegniment da la pasch mundiala, l'observaziun dal dretg internaziunal, la protecziun dals dretgs umans e la promoziun da la collavuraziun internaziunala.

Sias ragischs ha l'Organisaziun da las Naziuns unidas en las conferenzas da pasch da Den Haag ed en la Societad da las naziuns, che è vegnida fundada suenter l'emprima guerra mundiala cun la finamira da garantir la pasch sin il mund.

Suenter il naufragi da la Societad da las naziuns ha empruvà il president american Franklin D. Roosevelt ina secunda giada da stgaffir in'organisaziun per il mantegniment da la pasch ed ha elavurà ensemen cun Winston Churchill la Charta da l'Atlantic. La collavuraziun da l'Uniun sovietica e da la Republica da la China al nov ur-

den da pasch ha manà ils 30 d'october 1943 a la Decleraziun da Moscau da las quatter pussanzas. Quella premeva en mira da stgaffir il pli spert pussaivel in'organisaziun universal per il mantegniment da la pasch e da la segirtad internaziunala sin basa dal principi da l'egualitad suverana da tut ils stadis paschaivels. Durant la conferenza da Dumbarton Oaks è vegnì discutà vinavant davart la fundaziun da la ONU. Suenter l'integrasiun da la Frantscha en il circol da las pussanzas responsablas, ha la charta da las Naziuns unidas pudì vegnir finida 1945 a chaschun da la conferenza da Jalta. Ella è vegnida sutscritta ils 26 da zercladur 1945 a San Francisco da 50 stadis. La Pologna ha pir sutscrit pli tard la charta, fa dentant part dals 51 commembers fundatur.

Las Naziuns unidas han lur sedia principala a New York e trais ulteriuras sedias a Genevra, Nairobi e Vienna. A Den Haag sa chatta il tribunal internaziunal. Actualmain èn 192 stadis commembers da las Naziuns unidas; la Svizra è daventada commembra l'onn 2002.

Il «jet d'eau», il segn caracteristic dal golf da Genevra.

Henry Dunant (1828–1910), il fundatur da la Crusch Cotschna, sco um giuven.

La sedia europeica da l'Organisaziun da las Naziuns unidas (ONU) a Genevra.